

Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа»

У системі освіти стрімко відбуваються зміни, сутність і стратегічний напрям яких визначає концепція «Нова українська школа». Методисти, методичні установи та методичні об'єднання мають визначити власну місію в цьому процесі, спрямувати діяльність на забезпечення ефективності реформ.

Що і як слід зробити в системі методичної роботи, щоб українська школа дійсно стала новою, щоб реформи були підтримані суспільством, а головне, щоб діти здобули нову, більш якісну освіту?

Контекст державної політики та стратегії розвитку освіти в Україні орієнтує на нове осмислення методичної роботи як важливого чинника реалізації концепції «Нова українська школа». Посилюється тенденція затребуваності суспільством інновацій в освіті, що зумовлює необхідність розробки принципово нових підходів до взаємодії педагогічної науки та практики, запровадження сучасних технологій методичного менеджменту.

Концепція «Нова українська школа» центрована на дитині, її потребах, інтересах, розвитку. Це втілення гуманістичних засад сучасної української освіти, реалізація ідей дитиноцентризму, які беруть витоки з педагогіки В. Сухомлинського і розвиваються вченими Н. Бібік, М. Вашуленком, В. Кременем, О. Савченко, О. Сухомлинською.

На перший погляд може здаватися, що поняття гуманізму, дитиноцентризму, пріоритету розвитку особистості, уважного ставлення до індивідуальності дитини усвідомлені педагогами. Проте ці важливі категорії, які визначають філософію змін, потребують переосмислення, поглиблення, опанування психологічних основ і педагогічних технологій реалізації у системі методичної роботи, щоб не залишитись «гаслами на папері».

Крім того, Нова українська школа передбачає можливість рівного безбар'єрного доступу дітей з особливими потребами до освіти. Це прояв гуманізму і цивілізованого ставлення до особистості кожної дитини. Проте педагогам ще треба подолати власні стереотипи і опанувати спеціальні методики роботи з дітьми з особливими потребами, залучити до вільного спілкування і взаємодії з ними учнів класу.

Концепція «Нова українська школа» ґрунтується на принципово новій філософії освіти, яка має глибоку ціннісну основу. Тому одним із напрямів методичної роботи доцільно зробити опанування цих вихідних положень і осмислення цінностей.

Отже, перший напрям методичної роботи на сучасному етапі – *закласти міцний «фундамент» змін, сприяти усвідомленню вчителями ціннісних засад реформи, адже саме це надає глибокого смислу і значущості оновленню змісту і технологій освітнього процесу.*

Відомо, що методична робота в освіті досліджувалась, узагальнювалась багатьма науковцями, яким належать декілька визначень цього поняття (Ю. Бабанський, В. Бондар, І. Жерносек, Л. Занков, Л. Набока, М. Поташник, В. Пуцов, В. Симонов, Г. Щедровицький). Вони зазначають такі ключові слова, як підвищення кваліфікації, компетентності, педагогічної майстерності вчителів; надання практичної допомоги з методики навчання та виховання; подолання утруднень, а також виокремлюють такі ознаки, як взаємозв'язок науки та практики, безперервність, охоплення міжкурсового періоду підвищення кваліфікації.

Ми обстоюємо думку, що сучасні цілі освіти зумовлюють необхідність осмислення не просто методичної (спрямованої на вдосконалення різних методик), а науково-методичної роботи. Ці поняття суттєво відрізняються. Науково-методична робота спрямовується не лише на вдосконалення методик навчання та виховання, якими вже володіють учителі, а на супровід

інновацій, створення нового освітнього контексту, в якому вчителі та діти є партнерами у пізнавальній діяльності, а зміст освіти стає рушієм особистісного розвитку дитини.

У системі методичної роботи Нової української школи розвиваються професійно важливі особистісні якості педагога, формуються та усвідомлюються нові цінності, оновлюються знання, посилюється здатність до їх практичного застосування. Науково-методична робота в сучасному її розумінні здійснює також супровід освітніх практик та інновацій, які є чинником розвитку освітніх систем різного рівня. Цей процес передбачає науково-методичне обґрунтування, педагогічні технології впровадження, моніторинг результатів діяльності закладів освіти, освітніх практик та інновацій. При цьому, на нашу думку, пріоритетом науково-методичної роботи залишається професіоналізм педагогів.

Отже, пропонуємо вважати, що сучасна методична робота за своєю сутністю, змістом є науково-методичною, оскільки на основі взаємодії науки та практики забезпечує безперервний професійний розвиток педагогічних і управлінських кадрів, а також створює передумови щодо супроводу освітніх практик та інновацій, застосовуючи такі наукові методи, як узагальнення, аналіз, порівняння тощо.

Ми підкреслили такі суттєві ознаки, як цілеспрямованість та системність методичної роботи, забезпечення взаємозв'язку педагогічної науки та практики. Крім того, зазначені два аспекти цієї системи: науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних кадрів, науково-методичний супровід освітніх практик та інновацій. Особливу увагу звертаємо на те, що всі цілі методичної роботи зорієнтовані і спрямовані на досягнення більш високого рівня якості освіти.

Таким чином, можна надати такі поради методистам щодо досягнення успіху в Новій українській школі.

Будь-які заходи в системі методичної роботи не є самоціллю, а оцінюються виключно з позицій користі для підвищення якості освіти, адже пріоритетом для педагогів є результати учнів.

Сучасна система методичної роботи ґрунтується на тісному взаємозв'язку з наукою, адже науковість – вихідний принцип визначення змісту освіти, його результатів.

Методична робота потребує більшої відкритості, що забезпечується залученням представників громадянського суспільства, ЗМІ, адже освітні реформи мають значний суспільний резонанс.

Концепція «Нова українська школа» принципово змінює зміст і технології освіти, що передбачає необхідність поглибленої підготовки вчителів. На державному рівні цей напрям забезпечений нормативно-правовими актами та фінансуванням, що створило передумови для широкого залучення обласних закладів післядипломної педагогічної освіти, методичних кабінетів (центрів), університетів, методистів об'єднаних територіальних громад, громадських організацій до підготовки вчителів до роботи в умовах реформи.

Взаємодія різних інституцій та суб'єктів освіти забезпечує передумови для того, щоб професіоналізм педагогів як цілісне особистісне утворення та важлива ознака професійної діяльності набув системного розвитку. Такий підхід до науково-методичної роботи можна назвати кластерним.

Методична робота буде більш ефективною за умови створення освітніх кластерів, до яких можуть входити різні установи й організації, адже реформа освіти передбачає збагачення досвіду педагогів.

У системі методичної роботи Нової української школи змінюються її **функції**. За різними джерелами функція (лат. *Functio* – виконання) – це діяльність, обов'язок, робота, зовнішній прояв властивостей об'єкта в певній системі відносин, до якої він належить. Інше значення поняття «функція»

підкреслює, що це вид зв'язку між об'єктами, коли зміна одного з них призводить до зміни іншого. У різних галузях знання застосовуються, як правило, обидва поняття функції.

У нашому випадку відповідно до першого значення можна тлумачити функцію як напрямки діяльності науково-методичних установ, методичних об'єднань, окремих методистів у системі методичної роботи. Відповідно до другого значення методична робота є однією з функцій освіти, при цьому є зворотній зв'язок її впливу на якісний стан освіти.

Функція позначає приналежність до чого-небудь, що використовується, застосовується для прагнень, вирішення завдань, намірів, досягнення мети. Фактично це може бути реалізовано за допомогою використання різних процесів, і один процес може нести безліч функцій.

У контексті тлумачення функцій методичної роботи можна зазначити, що загальної мети розвитку професіоналізму педагогів можна досягти їх залученням до різних форм методичної роботи, наприклад, курсів підвищення кваліфікації, семінарів, тренінгів, воркшопів, консультацій, дистанційної освіти, самоосвіти тощо. Кожна із них при цьому, крім навчальної, буде виконувати інші різноманітні функції, наприклад, комунікаційну, розвивальну, аналітичну тощо.

Отже, ми виокремлюємо узагальнені функції методичної роботи, адже їх може бути значно більше. Функції застосовуються для досягнення таких цілей, як розвиток професіоналізму педагогів і керівників навчальних закладів, освітніх практик у цілому, запровадження інновацій, у більш узагальненому розумінні – для підвищення якості освіти.

Серед функцій методичної роботи можна виокремити ті, які традиційно їй притаманні, досить часто стають предметом наукових досліджень, широко використовуються на практиці, добре усвідомлені та відпрацьовані методистами, педагогами, керівниками. Проте ми вважаємо, що стратегія

розвитку освіти, визначена концепцією «Нова українська школа», зумовлює опанування новітніх функцій, які ще не достатньо досліджені, проте визначають сучасну спрямованість цієї системи.

Виходячи із вищезазначеного, виокремлюємо наступні функції НМР: розвивальну, навчальну, інформаційну, прогностичну, супроводжувальну, дослідницьку, аналітичну, узагальнюючу, експертну, фасилітативну, контролінгову. Подаємо їхню характеристику.

Розвивальна функція виявляється в тому, що система методичної роботи сприяє як особистісному та професійному розвитку педагогів, так і розвитку освітніх практик. Розвиток ми узагальнено розуміємо як набуття нових кількісних та якісних показників, які засвідчують новий рівень розвитку об'єкта або суб'єкта. Дана функція виявляється також у тому, що методична робота умотивовує педагогів до саморозвитку.

Навчальна функція є традиційною для методичної роботи. Вона забезпечує набуття нових знань, які є складовою будь-якої компетентності і покладаються в основу більш високого рівня професійної педагогічної діяльності.

Зауважимо, що ми схилиємося до розуміння навчальної функції як учіння самих педагогів. Аргументуємо це тим, що в сучасному світі активне ставлення особистості до власного навчання приходить на зміну пасивному сприйманню знань у готовому вигляді. Педагоги здобувають знання різними способами та методами, в тому числі, й у спільній з методистами-андрагогами навчальній діяльності. Саме тому в сучасній методичній роботі посилюється тенденція запровадження тьюторства, менторства (консультування та наставництва). Більш затребуваними стають консультанти, експерти – фахівці, які поглиблено опанували конкретну тему та методи педагогічного та управлінського консалтингу і можуть працювати в цьому напрямі з іншими педагогами.

Це дає підстави для розуміння сутності навчальної функції як мотивації, організаційного, змістового та технологічного забезпечення безперервного учіння педагогів.

Інформаційна функція підкреслює провідну роль методичної роботи в обігу інформації, створенні професійних мереж комунікації. Сюди слід включити процеси збирання, обробки, аналізу, узагальнення, систематизації, розповсюдження інформації, визначення оптимальних інформаційних потоків, використання технічних засобів для роботи з інформацією.

Методична робота виконує **прогностичну функцію**, оскільки одним з її завдань традиційно є прогнозування процесів розвитку окремих освітніх систем або напрямів, обґрунтування, розробка та реалізація відповідних моделей. Ця функція ґрунтується на випередженні всією системою методичної роботи процесу розвитку освіти в цілому та окремих напрямів модернізації. Так, запровадженню будь-яких нововведень передують спеціальна підготовка: розробка стратегій, планування, опрацювання проєктів, підготовка кадрів тощо. Ця тенденція прослідковується і в процесі запровадження Нової української школи.

Супроводжуюча функція методичної роботи реалізується за технологією науково-методичного супроводу, відповідно до якої здійснюється всебічне вивчення проблеми, обговорення ідей, визначення етапів діяльності щодо вирішення проблеми, постановка проміжних цілей для кожного етапу, добір адекватних методів, координація діяльності всіх учасників, аналіз та апробація результатів.

Наше розуміння науково-методичного супроводу як нової педагогічної категорії полягає в тому, що це є професійна педагогічна взаємодія суб'єктів освітньої діяльності, необхідними умовами якої є добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток керівників і учасників навчально-виховного процесу, а результатом

– якісно новий рівень освіти.

Дослідницька функція ґрунтується на розумінні значення наукових досліджень для розвитку педагогічної практики. Як правило, науковий доробок стає надбанням педагогів-практиків у системі методичної роботи. З одного боку, вона забезпечує впровадження результатів наукових досліджень, а з іншого – кращий досвід набуває в цій системі наукового обґрунтування і стає надбанням науки. У цій системі педагогічна практика стає об'єктом наукових досліджень і збагачується сама завдяки отриманим результатам наукового пошуку. Таким чином, методична робота поєднує науковий потенціал учених, науково-педагогічних працівників з практичним досвідом методистів, що є важливою умовою інтеграції педагогічної науки і практики в процесі розвитку професіоналізму керівників і педагогічних працівників.

Аналітична функція забезпечує високу наукоємність методичної роботи, оскільки саме від аналізу явищ, окремих складових, фактів та зроблених на цій основі висновків залежить прогнозування освітніх процесів, ухвалення рішень, які їх забезпечують.

Розуміння **узагальнюючої функції** ґрунтується на науковому тлумаченні узагальнення як логічної операції переходу від конкретного до загального, до більш високого рівня абстракції шляхом виявлення загальних ознак (властивостей, відношень, тенденцій тощо). У методичній роботі узагальнення дозволяє систематизувати різні ознаки педагогічних явищ та освітніх процесів, наочно представити відповідні тенденції, виявити кращі зразки досвіду.

Експертна функція сприяє поглибленому опрацюванню певного напрямку забезпечення якості освіти і дозволяє спеціально підготовленим у системі методичної роботи експертам об'єктивно оцінити наявний стан освітньої практики у процесі експертизи, яка здійснюється в ході атестації, контролю.

Фасилітативна функція передбачає сприяння особистісно-професійному розвитку всіх суб'єктів методичної роботи на основі сучасних суспільних та освітніх цінностей, ґрунтовних знань, оволодіння дидактикою навчання дорослих, технологіями взаємодії.

Контролінгова функція поєднує управлінську та організаційну діяльність суб'єктів методичної роботи. Контролінг – це комплексна система управління, спрямована на координацію взаємодії різних структур менеджменту та контролю їхньої ефективності, а також забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки процесів підготовки та прийняття управлінських рішень.

Контролінг включає управління ризиками, інформаційне забезпечення, управління системою ключових індикаторів, стратегічне, тактичне та оперативне планування, а також систему менеджменту якості.

Контролінг може розглядатися як філософія та особливість (образ) мислення методиста, які виявляються в його орієнтації на ефективне використання ресурсів та розвиток організації у довгостроковій перспективі. Контролінг – орієнтована на досягнення цілей інтегрована система інформаційно-аналітичної та методичної підтримки процесів планування, контролю, аналізу, прийняття управлінських рішень щодо всіх функціональних сфер діяльності організації.

Складові контролінгу: визначення цілей діяльності, віддзеркалення цілей у критеріях та показниках, вимірювання та контроль діяльності за встановленими показниками, виявлення та аналіз причин відхилень фактичних показників від планових, прийняття управлінських рішень щодо оптимізації діяльності системи. Цільове завдання контролінгу – створення системи ухвалення, реалізації, контролю та аналізу управлінських рішень.

Реалізація функцій методичної роботи дозволяє забезпечити готовність керівників закладів освіти та вчителів до виконання завдань Нової української школи.

Отже, методична робота в сучасному її розумінні є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів Нової української школи, здійснює супровід освітніх практик, закладів, інновацій і сприяє тим самим розвитку освіти в цілому. Методична робота у процесі становлення та розвитку ґрунтувалась на взаємодії педагогічної науки та освітньої практики, ввібравши кращі традиції поваги до педагогічної праці. Сучасна система методичної роботи зорієнтована на стратегічну мету забезпечення нового, більш високого рівня якості освіти, який передбачається концепцією «Нова українська школа».

Список використаних джерел

1. Олійник, В.В., Кириченко, М.О., Отич, О.М., Сорочан, Т.М., Бондарчук, О.І., Діденко, Н.Г., Сергеева, Л.М., Клокар, Н.І., Сидоренко, В.В. and Скрипник, М.І. (2017) *Проблеми і перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах розбудови нової української школи* Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України). стор. 382-391.

<http://lib.iitta.gov.ua/710171/1/%D0%A3%D0%9C%D0%9E%20-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%AE%D0%B2%D1%96%D0%BB%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9D%D0%90%D0%9F%D0%9D%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%281%29.pdf>

2. Сорочан, Т.М. (2018) *Підготовка тренерів для навчання вчителів Нової української школи* Методист, 2.

http://lib.iitta.gov.ua/709943/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B8_%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%BD.pdf

3. Сорочан, Т.М. (2013) *Концепція науково-методичної робота в добу освітніх змін: традиції, інновації, перспективи розвитку* Методист, 2 (14). стор. 7-12.

http://lib.iitta.gov.ua/703966/1/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%BD_6.pdf

4. Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnik

Сорочан, Т.М., Скрипник, М.І., Ніколенко, Л.Т., Катюк, Я. Л., Сидоренко, В.В., Єрмоленко, А.Б., Ілляхова, М.В., Кравчинська, Т.С., Горяна, Л.Г., Наумова, Вікторія Юріївна and Левченко, В.В. (2016) *Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnik* ДВНЗ "Університет менеджменту освіти", м. Київ, Україна.

<http://lib.iitta.gov.ua/706933/2/%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%8E%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2016.pdf>